
Saksnr: 2020/60174-2
Saksbehandlar: Erlend Hofstad

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Hovudutval for kultur, idrett og integrering		16.09.2020

Forskrift om freding av statens kulturhistoriske eigedomar - anlegg i landsverneplan for Statens kartverk. Høyringsfråsegn

Forslag til vedtak

Hovudutval for kultur, idrett og integrering sluttar seg til forslaget til freding av eit utval anlegg i landsverneplanen for Statens kartverk.

Samandrag

Riksantikvaren har sendt på høyring eit forslag til fredingsforskrift for eit utval kulturminne i landsverneplan for Statens kartverk. Dette er objekt frå Statens kartverk si verksemd med å måla opp og kartlegga Noreg: trigonometriske punkt og basisar brukt ved oppmåling, og merke knytt til nasjonale høgdesystem og meridianar. Av 40 anlegg som vert føreslått freda, ligg sju i Vestland: Radøy basis i Alver, Hårteigen i Ullensvang, Melderskin i Kvinnherad, Alden i Askvoll, Dyrhaugstind Store i Luster, landhevingsmerke på Nordnes og komparasjonsbasis for stålmåleband i Bergen. Fylkesdirektøren sluttar seg til Riksantikvaren sin vurdering av at dette er kulturminne som bør sikrast gjennom freding. Fredinga vil ikkje vera i konflikt med andre vesentlege brukar- eller samfunnsinteresser.

Per Morten Ekerhovd
fylkesdirektør

David J Aasen Sandved
seksjonssjef

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Vedlegg

- 1 Høyringsbrev
- 2 Fredingsforslag
- 3 Fredingsdokumentasjon

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Prosjektet «Statens kulturhistoriske eiendommer» vart starta opp i 2002 for å koordinera ein gjennomgang av statleg eigedomsmasse i sivil sektor. Formålet er å bevare og gje eit formelt vern til eit representativt utval statlege eigedomar som kan dokumentera viktige sider av statleg verksemd, eller som av andre grunner har høg kulturminneverdi. Gjennomføringa av det statlege vernearbeidet er lagt til den enkelte samfunnssektor og munnar ut i sektorvise landsverneplanar. På grunnlag av landsverneplanane vert eit representativt utval kulturminne freda gjennom forskrift etter kulturminnelova § 22a. Freding etter forskrifta har som formål å sikra og bevare eit representativt utval kulturminne i form av byggverk og anlegg knytt til statens verksemd.

Fredingsforslaget gjeld objekt og anlegg som i Landsverneplan for Statens kartverk er kategorisert i verneklasse 1, og omfattar til saman 186 objekt fordelt på 40 anlegg. Alle anlegga var eigd av Statens kartverk då landsverneplanen starta opp, men ligg i hovudsak på privat grunn. Statens kartverk har målt opp og kartlagt Noreg sidan 1773, og landsverneplanen deira omfattar ei rekkje trigonometriske punkt og basisar brukt ved oppmåling. I tillegg omfattar den merke knytt til nasjonale høgdesystem og meridianar. Dei trigonometriske punkta i planen var del av eit nasjonalt triangelnett, som har vore brukt til å måla avstandar sidan 1700-talet og fram til satellitt-teknologien overtok. Høgdemerke og meridianmerke er viktige merke frå ei tid då dette vart definert nasjonalt, og ikkje i internasjonale standardar.

Følgjande anlegg i Vestland vert føreslått freda:

Radøy basis i Alver: Består av to granittstøtter drygt 4 km frå kvarandre, som er endepunkta i ei basislengde. Oppført i 1912.

Hårteigen i Ullensvang: Ein varde reist på eit trigonometrisk punkt, brukt som siktemerke ved oppmåling, og tre boltar brukt som fastmerke. Etablert i perioden 1852-1910.

Melderskin i Kvinnherad: Ein varde reist på eit trigonometrisk punkt, brukt som siktemerke ved oppmåling, og to boltar og eit borehol brukt som fastmerke. Oppført 1912.

Alden i Askvoll: Ein varde reist på eit trigonometrisk punkt, brukt som siktemerke ved oppmåling, og tre boltar og eit borehol brukt som fastmerke. Varden er oppført 1790 og resten 1950.

Dyrhaugstind Store i Luster: Ein varde reist på eit trigonometrisk punkt, brukt som siktemerke ved oppmåling, og to boltar brukt som fastmerke. Varden oppført 1916 og resten 1923.

Landhevingsmerke på Nordnes i Bergen: Eit horisontalt merke og årstalet 1839, hogd inn i fjellveggen. Brukt for å måla landheving og definera høgdesystem på kart.

Komparasjonsbasis for stålmåleband, på Nordnes i Bergen: Tre betongsøyler i 24 m avstand, brukt til å kvalitetssikra strengene som vart brukt til å måla opp basislengder. Sett opp 1914.

Vedtakskompetanse

Hovudutval for kultur, idrett og integrering har mynde til å gje uttale i saker om endeleg freding, jf. Administrativt delegeringsreglement - Fylkesrådmannen si vidaredelegering av mynde etter særlov - 14. Lov om kulturminne.

Vurderingar og verknader

Økonomi: Ikkje relevant

Klima: Ikkje relevant

Folkehelse: Oppleving av kulturarven er positivt for folkehelsa

Regional planstrategi: Ikkje relevant

Konklusjon

Fylkesdirektøren sluttar seg til Riksantikvarens vurdering av desse anlegga som verdifulle kulturminne, med høg kulturhistorisk verdi. Dei er knytt til ei viktig side ved samfunnsutviklinga – ei nøyaktig og systematisk kartlegging og oppmåling av landet, og difor bør eit representativt utval sikrast varig vern gjennom å verta freda. Dei er kvar for seg små objekt, og dei fleste ligg i utmark. Fredinga vil difor ikkje vera i konflikt med andre vesentlege brukar- eller samfunnsinteresser. Fylkesdirektøren rår til at hovudutvalet sluttar seg til forslaget til freding.